

BILLEDFORTELLING - EN AKTIVITET I DANSKUNDERVISNINGEN
Af Hans Jørgen Schiødt

Den dominerende mundtlige tekstproduktion i dansktimerne er diskursiv i sin stilbestræbelse, dvs informationsbærende og logisk ræsonnerende i sit forløb.

En mere beskeden plads indtager den intuitive tekstproduktion, hvis forløb bygger på association og kronologi, selv om mennesket i samfundet har brug for begge stilformer for at kunne trives og fungere.

I de to sidste undervisningsvejledninger for folkeskolen legitimeres en mundtlig og skriftlig sprogproduktion, der bygger på billediagttagelse. At se nævnes i Dansk 1984 som en af fagets grundaktiviteter.

Nu er billediagttagelse ikke så belastet med traditioner som den litterære tekstanalyse, der går ud på at oversætte det poetiske sprog til diskursiv stil. Derfor åbner der sig muligheder for at etablere et pædagogisk udviklingsarbejde, hvis hensigt er - med billedet som undervisningsmateriale - at stimulere den intuitive tekstproduktion.

I samarbejde med Børge Jørgensen og Rose Maria Bering Jensen, Virum Skole, fik jeg mulighed for at få 8 samtaler med velformulerede, velbegavede, samarbejdsvillige elever fra 9. og 10. klasse. Samtalerne fandt sted i et lokale, hvor lærerne opbevarer de dyre sager (båndoptager, video etc.). Jeg mødte op med chips og Seven Up, eleven mødte op uden synderlig information om, hvad forsoget skulle gå ud på.

Indledningen var, at jeg spurgte eleven ud om hans eller hendes billedinteresse, museumsbesøg, smag osv. Derefter bladede eleven Bryan Holme: Fantasiens Verden (Thaning & Appel, 1979) igennem, så jeg kunne danne mig et indtryk af, i hvilken retning den enkelte elevs person-

lige smag gik. Oftest var udgangspunktet for farvesynet elevens naturlige farver (hår, øjne, karnation).

Dernæst gennemgik vi en billedparade på 30 vidt forskellige dias, men alle tilhørende den store kunst. Jeg bad om, at de ville markere, når vi kom til et billede, de kunne lide eller ikke lide. Mellemgruppen lod vi være.

Om mindst et ud af fire, på forhånd udvalgte billeder bad jeg eleven udtale sig mere udførligt: Du skal nu opfatte billedet som illustration til en historie. Din opgave bliver at digte den historie, som billedet er en illustration til.

Tekstproduktionen blev over forventning. Samtalerne strakte sig i gennemsnit over to lektioner, og de unge mennesker sprang gladeligt frikvarter (sågar spiseфриkvarter) over og blev siddende bagefter, mens jeg pakkede sammen. I denne slutsamtale og ind imellem i selve billedsamtalen tog de initiativet.

I tre tilfælde brugte jeg en elevs billedfortælling som oplæg for et klasseforum, hvor billedfortællingen blev suppleret, diskuteret og problematiseret.

Det faglig-pædagogiske udviklingsarbejde går nu ud på at legitimere denne danskaktivitet ud fra materialet. Et argument er, at dansklæreren gennem aflytning af båndene får et nyt syn på flere af eleverne. Et andet er, at eleven får langt mere taletid end i klassen. Et tredje argument er, at tekstproduktionen er lødig og har substans. Det kan jeg jo sagtens sige. Jeg kan muligvis også begrunde det kvantitativt (ordfrekvens, syntaksmønstre), men foretrækker en kvalitativ redegørelse. Eleven prøver at konfrontere sig med værket, at træde i dialog, for at se, om hans eller hendes livstydning kan fungere i forhold til et mesterværk. Det er mit indtryk indtil nu, at eleven får held med en konfrontation gennem en metaforisk afvikling.

En metaforisk afvikling betyder i denne sammenhæng, at eleven får udtryk for nogle spændinger og problemer, som angår ham og hende specielt, i en billedlig form. Ofte drejer det sig om selvforståelse, om forhold til forældre og til det andet køn, om social bevidsthed og om overnaturlige følelser og stemninger (religiøsitet, gys og gru mv). Samtidig gives nogle udsagn om billedet, som viser den unge generations eminente føling med visuel oplevelse. Der er replikker, som kunne gå ind i kunsthistorien, fx Edvard Munch (Selvportræt med cigaret) som visuel vampyr i forhold til sine modeller og motiver.

Springet fra en-en-til-en samtale til en klassedialog er langt. Prøvekludseffekten skal heller ikke underkendes. Men blot dette, at de gode elever kommer helt på toppen, og at et klasseforum bliver animeret af en optakt i form af dias på lærred ledsaget af en elevs udlægning, er pædagogisk stimulerende.

I materialeanalysen er der inspirationer at hente fra William Labov og David Fanshel: *Therapeutic Discourse* (Academic Press, New York, 1977) og fra Shirley Brice Heath: *Ways with Words* (Cambridge University Press, 1983).

OM 'INDIREKTE' ANGLICISMER Af Knud Sørensen

Den anglo-amerikanske indflydelse på dansk, som tog fart efter 2. verdenskrig, synes at fortsætte med uformindsket styrke. Derom har vi dels håndgribelige vidnesbyrd i form af mange nye låneord, dels vidnesbyrd i form af protester i pressen mod den stigende anglisering af det danske sprog. Den slags protester har der altid været, men de har nok været særlig talrige i foråret 1988 i forbindelse med Modersmål-Selskabets kampagne for at luge fremmedelementerne ud. Den type lån, der først og fremmest synes at forarge mange mennesker, er nok de direkte lån, der da også stærkest påkalder sig opmærksomhed på grund af deres form.

Det er imidlertid en anden type, jeg vil beskæftige mig med her, en type, der muligvis er i fremtrængen. Når et engelsk lån er optaget, kan det give stødet til analogidannelser, der - selv om de indeholder engelsk ordstof eller har engelsk model - er uengelske, for så vidt som de ikke har noget direkte tilsvarende i engelsk. Da sådanne dannelser aldrig ville være opstået, hvis det engelske ord eller udtryk, der ligger til grund for dem, ikke havde været til stede i dansk, kan de betragtes som indirekte anglicismer. Lad mig give nogle eksempler på sådanne former.

Der kan anføres dannelser med danske præ- og sufikser som afstresse, forstumme, farmerske, (den) thatcherske (udtalelse), campist og også forbindelser som bakke op om/bag (det sidste vel en kontamination med slutte op om/bag), for hvilke der mangler tilsvarende former i engelsk. Fremdeles ser man ofte case